

Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat

– tilanne, muutokset ja tulevaisuus

Pasi Koski ja Pasi Mäenpää

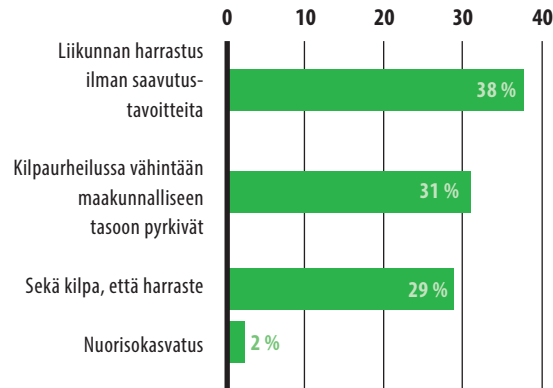
Suomessa kansalaisten oma-aloitteisella toiminnalla ja yhteistyöhön perustuvalla aktiivisuudella on ollut ja on merkittävä roolinsa. Suomalaista yhteiskuntaa ovat pitkään olleet rakentamassa myös liikunta- ja urheiluseurat. Vuoden 1990 jälkeen lähes joka neljäs Suomessa perustettu yhdistys toimii liikunnan alalla.

Seurat ovat keskeisessä asemassa suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Liikuntakulttuurin moninaistumisesta huolimatta seurat ovat organisoituneet liikunta- ja urheilutoiminnan ydinyksiköitä. Niiden merkitys niin huippu- ja kilpaurheilun kuin harrasteliikunnan näkökulmasta on suuri. Ennen kaikkea lasten ja nuorten liikuttajina ja liikuntaan sosiaalistajina seurojen rooli on nykytilanteessa jokseenkin korvaamaton.

1. Liikunta- ja urheilu- seuratoiminta pähkinäkuoressa

Tarkkaa tietoa maassa aktiivisesti toimivien seurojen määrästä ei ole. Suomessa on perustettu historian aikana noin 30 000 liikunta- ja urheiluseuraa. Yhdistysrekisterin mukaan tällä hetkellä toimivia on noin 14 000. Kuntien tietojen mukaan toimivien seurojen määrä on 9 000–11 000.

Reilulla kolmanneksella seuroista päätarkoituksena on kunto- ja harrasteliikunnan edistäminen, vajaa kolmannes keskittyy ennen kaikkea kilpaurheiluun ja loput pyrkii huolehtimaan näistä kummastakin osa-alueesta tasapuolisesti.

Kuvio 1. Seuran toiminnan päätarkoitus (%).

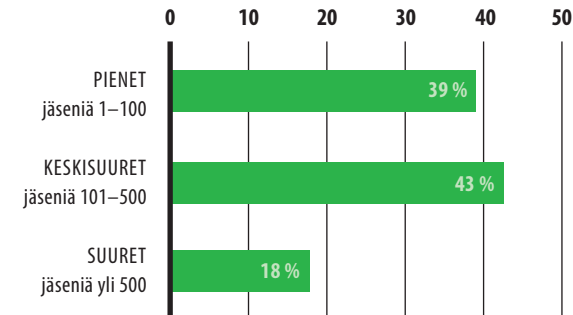
Valtaosa (70 %) seuroista on yhden lajin erikoisseuroja. Kahden lajin seuroja on 11 prosenttia. Vähintään kolme lajia löytyy 15 prosentin toimintaohjelmasta. Neljä prosenttia seuroista ilmoittaa, ettei heidän toimintansa ole lajikeskeistä.

Seuramääriltään isoimpia lajeja ovat:

- jalkapallo (930 seuraa)
- salibandy (850)
- yleisurheilu (630)
- ratsastus (512)
- hiihto (500)
- voimistelu (374)

70 % seuroista on yhden lajin erikoisseuroja

Keskimäärin suomalaisissa seuroissa on 359 jäsentä. Puolessa seuroista on enintään 165 jäsentä. Pienien seurojen osuus on suuri. Enintään sadan jäsenen seuroja on 39 prosenttia. Keskikokoisia yli sadan mutta enintään 500 jäsenen seuroja on 43 prosenttia. Suuria yli 500 jäsenen seuroja on vähän alle viidennes (18 %).

Kuvio 2. Seurojen jakauma jäsenmäärän mukaan (%).

Lapsista yhdeksän kymmenestä vähintäänkin kokeilee seuratoiminnassa mukanaoloa. Noin 60 prosenttia 9–15-vuotiaista suomalaislapsista on mukana seuratoiminnassa. Aikuisista seurojen jäseniä on 13 prosenttia.

SEURAN VUOSITULOT

Seurat keräävät vuosittain taloudellisia resursseja toimintaansa 126 000 euroa seuraa kohden. Vuositulot jäävät alle 50 000 euron kahdessa seurassa kolmesta (64 %), yli tuon summan mutta enintään puoleen miljoonaan ne asettuvat 30 prosentissa seuroja ja yli puolen miljoonan lukema vuosituloissa on kuudella prosentilla. Talousluvuiltaan suurimman kuuden prosentin seurojen tulot kattaa yli puolet kaikkien seurojen tuloista.

PÄÄTOIMISET JA OSA-AIKAISET TYÖNTEKIJÄT

- Viidesosassa (21 %) seuroja on päätoiminen työntekijä, yhteensä noin 5 100 työntekijää.
- Kolmasosassa (35 %) seuroja on osa-aikainen työntekijä, yhteensä noin 28 500 työntekijää.
- Päätoimiset ja osa-aikaiset työntekijät tekevät vuosittain seuroissa noin 10 000 henkilötyövuoden työt.

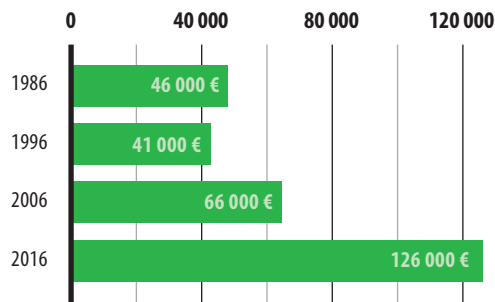
OLOSUHTEET

Suurin osa seuratoiminnasta toteutetaan edelleen kunnallisissa liikuntatiloissa. Omia tiloja on käytössä 20 prosentilla seuroista. Yksityisiä tiloja vuokraa 44 prosenttia seuroista.

2. Seurojen ja seuratoiminnan oleellisimpia muutoksia

KASVUA JA KEHITYSTÄ

- Edeltäneen kymmenen vuoden aikana noin puolessa seuroista jäsenmäärä on kasvanut, viidenneksessä se on pysynyt ennallaan ja neljänneksessä jäsenmäärä on vähentynyt.
- Seurat ovat aiempaa suurempia talouden toimijoita, suoraan ja välillisesti.

Kuvio 3. Seuran vuositulojen keskiarvon kehitys (€).

- Suotuisa kehitys on jatkunut ja kokemukset viime vuosikymmenen kehityksestä seuroissa ovat pääosin positiivisia.
- Liikunnan toimiala on entistä suurempi ja vahvempi osa kolmannen sektorin kokonaisuutta.

MONIARVOISTUMISTA JA MONIMUOTOISTUMISTA

– POLARISAATIO LISÄÄNTYNYT

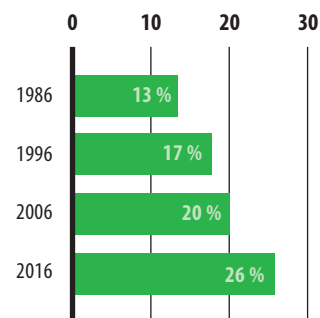
- Lapset tulevat seuratoimintaan mukaan yhä nuorempina. Lähes 60 prosenttia on mukana seuratoiminnassa ennen kouluun menoa. Seurojen toiminnallinen tarjonta eri ryhmille on monipuolistunut. Esimerkiksi ikääntyneille vähintään kahdesti kuukaudessa liikuntaa tarjoaa jo kolmasosa seuroista.
- Seurakentän polarisaatio on vahvistunut. Yhtäältä pienten ja toisaalta suurten seurojen suhteellinen osuus on kasvanut.
- Erot kasvukeskusten ja haja-asutusalueiden seurojen toimintaympäristöissä ja -edellytyksissä ovat suurentuneet.
- Liikuntamuotojen ja organisoitumisen kirjo entistä moninaisempaa (oy-seurat, ”konserniseurat”, fuusioseurat, alueelliset seurat, tallit/teamit, autonomiset ”kevytseurat”, jne).

AMMATTIMAISSUUS LISÄÄNTYNYT – VAPAAEHTOISUUS MUUTTUNUT

- Odotukset ja vaatimukset seurojen toiminnalta ja sen laadulta ovat kasvaneet. Toiminnan laatu ja toimijoiden asiantuntemus on kohentunut. Päätoimisten palkattujen työntekijöiden määrä seuroissa on lähes kaksinkertaistunut edeltäneen kymmenen vuoden aikana. Ammattimainen ote tekemisessä on vahvistunut, eikä ammattimaisuus ole enää vain suurten kilpaseurojen piirre.
- Seuraa kohden aktiivisia vapaaehtoistoimijoita on enemmän kuin aiemmin, mutta tekijöiden tarve laajentuneessa toiminnassa on jatkuvaa. Vapaaehtoisten sitoutuminen on lyhytjännitteistä ja uusien löytäminen koetaan vaikeaksi.

TOIMINTAKULTTUURI JA TOIMINTAEDELLYTYKSET MUUTTUNEET

- Seuroissa toiminta ja sen organisointi ovat keskittyneet entistä enemmän ryhmien ja joukkueiden tasolle.
- Liikuntapaikkojen maksullisuus on yleistynyt. Olosuhdeasiat työllistävät enemmän ja kustannukset ovat nousseet.
- Kuntarajojen merkitys on vähentynyt. Osallistujat tulevat yhä laajemmalla alueella ja osa seuroista järjestää toimintaa jo useamman kunnan alueella.
- Naisten rooli ja toimintamahdollisuudet seuroissa ovat vankistuneet ja laajentuneet – jäsenistä naisia on 43 %, toimikuntien jäsenistä 44 %, hallituksen jäsenistä 40 % ja puheenjohtajista 26 %.

Kuvio 4. Naispuheenjohtajien osuuden kehitys seuroissa (%).

Naisten rooli on vahvistunut

3. Tulevaisuus?

Yhteiskunnalliset muutokset heijastuvat myös seuroihin ja koko seurakenttään. Nuorten määrä on laskussa, mutta ikääntyneiden yli 65-vuotiaiden osuus kasvaa.

Edelleen jatkuva kaupungistumiskehitys merkitsee seurojen kannalta yhtäältä kasvavia paineita kasvukeskuksissa ja vastaavasti hiipuvia resursseja muuttoliikkeessä menettävillä paikkakunnilla.

YLEISYMPÄRISTÖ MUUTTUU EDELLEEN

Työelämän vaatimustason nousu on uhka vapaaehtoistoiminnalle. Istuvan elämäntavan yleistyminen lisää liikuntatoiminnan vastuuta ja kysyntää. Väestön varallisuuden kasvu ja toisaalta kasvava taloudellinen eriarvoisuus johtavat erilaisiin odotuksiin ja tarpeisiin seuratoiminnalta. Kasvaneen koulutustason myötä yhä moninaisempaa osaamista riittää seuroihin.

Kansainvälistyminen ja teknologian kehitys luovat seuratoiminnan kehittämislle monia mahdollisuuksia. Kuntakentän muutokset ja kuntatalouden haasteet muuttavat kuntien roolia laajenevan seuratoiminnan tukena.

JATKUUKO ERIKOISTUMINEN JA ERIITYMINEN?

- Jatkuuko suurten ja ammattimaisten seurojen määrän kasvu? Väheneekö keskiokokoisten seurojen osuus? Entä kääntyykö seurojen kokonaisuusmäärä laskuun, kuten on muutamassa Pohjois-Euroopan maassa tapahtunut?
- Jatkuuko pienten seurojen määrän kasvu? Kuinka tätä kirjavaa kansalaisaktiivisuuden muotoa tuetaan suurten ja perinteisten seurojen rinnalla?
- Kasvavatko erot kasvukeskusten ja haja-asutusalueiden seuratoiminnassa edelleen?
- Missä kulkee liikunta- ja urheiluseuratoiminnan rajat? Tarvitaanko liikunta- ja urheiluseuran tarkempaa vai väljempää määrittelyä? Onko mahdollista tukea kaikkia uusia ja pieniä erikoislajien seuroja?
- Voidaanko 2020-luvulla monimuotoista seuratoimintaa enää ymmärtää ja hallinnoida vain yhdellä perinteisellä "kansallisromanttisella" ajattelutavalla?

JATKUUKO LAATUVAATIMUSTEN NOUSU JA SEURATOIMINNAN AMMATTIMAISTUMINEN?

- Kuinka paljon paremmasta laadusta ollaan valmiita maksamaan? Kuinka kalliiksi seuraurheilu voi tulla? Syntykö kalliin seuratoiminnan rinnalle halvempaa kilpailevaa toimintaa?
- Kuinka kaukaa liikkujia tai urheilijia on valmis hakemaan sopivaa seuraa, parempia olosuhteita ja oman tasoisia kilpailuja? Lisääntyvätkö seuravaihdot ja seuratoimintaan liittyvä matkustaminen edelleen?
- Miten ammattimaistuminen ja päätoimisuus kehittyvät 2020-luvulla? Maksetaanko jatkossa seuroissa palkkaa yhä useammalle – urheilijoille, valmentajille, ohjaajille, seurahallinnolle, tuomareille ...mutta myös tapahtumajärjestäjille, toimitsijoille, joukkueenjohtajille?

KUINKA SEUROJEN TOIMINTALOGIIKKA MUUTTUU?

- Korostuuko ammattimaisuus ja markkinalogiikka seurajohtajien ajattelussa vahvemmin? Jääkö tilaa perinteiselle ajatukselle seurasta yhdessä tekemisen yhteisönä?
- Pitäisikö jatkossa seuroissa vaalia enemmän vapaaehtoisuutta vai edistää ammattimaistumista? Kuinka vapaaehtoisuutta kunnioittavaa ammattimaisuutta tulisi rakentaa?
- Onko vapaaehtoistyö enää vapaaehtoista? Ovatko kaikille mukanaolijoille kuuluvat "velvoitetulokset" lisääntymässä?
- Tuleeko joukkueiden ja ryhmien autonomiasta toimintaa vahvistava rikkaus vai seuran yhteisöllisyyttä ja yhtenäisyyttä hajottava tekijä?
- Miten järjestödemokratiaa tulisi uudistaa? Kuinka puheenjohtajuutta, hallitustyötä ja vuosikokouksia voisi uudistaa nuorempia sukupolvia kiinnostaviksi?
- Voiko seuratoiminnan laatu parantua ja toiminta laajentua ilman seuran panostusta olosuhteisiin?

MITEN SEURATOIMINNAN ARVOSTUS JA TOIMINTAEDELLYTYKSET KEHITTYVÄT?

- Mikä on seurojen rooli huippu-urheilussa 2020-luvulla? Jääkö seuroille roolia lajilittojen, Olympiakomitean, akatemioiden, urheiluopistojen, urheiluoppilaitosten, yritysten sekä valmennus- ja manageritallien rinnalla?
- Pystyvätkö seurat vastaamaan kasvavaan harraste-liikunnan ja -urheilun kysyntään?
- Kuinka paljon kunnat pystyvät laajentunutta ja monimuotoistunutta seuratoimintaa vielä tukemaan ja luomaan uusia olosuhteita? Onko seuroilla halua luoda omia olosuhteita ja olla kunnalle entistä vaikuttavampi kumppani?
- Miten lainsäädäntö ja verottajan linjaukset määrittävät 2020-luvun seuratoimintaa? Kuinka yhdistys- ja yritystoimintaa määritetään ja arvotetaan tässä kokonaisuudessa?
- Rakentuuko suomalainen yhteiskunta jatkossakin julkishallinnon, liiketoiminnan ja kansalaistoiminnan tasapainoiselle yhteistyölle?

LÄHTEET

European Commission 2018b. Special Eurobarometer 472 Report. Sport and physical activity. ec.europa.eu/comfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/.../82432 (viitattu 8.5. 2018)

Koski, P. 2013. Liikunta- ja urheiluseuroja koskeva tietopohja ja sen kehittäminen. Teoksessa Liikunnan kansalaistoiminnan tietopohja. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:6. Helsinki: Valtion liikuntaneuvosto. 18–42.

Koski, P. & Mäenpää, P. (2018) Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa 1986–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:25. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Raportin voit ladata ja lukea osoitteessa <https://minedu.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-575-4>

TURUN YLIOPISTO

Suomalaiset liikuntaja urheiluseurat – tilanne, muutokset ja tulevaisuus. Raporttitiivistelmä. ISBN:978-952-263-593-8

Ulkoasu ja taitto: Graafinen Suunnittelu Pirjo Uusitalo-Aura
Kuvat: Antero Aaltonen / Leonatan Oy (kuvat 1,3,4)
Juha Tuomi / Kuvatoimisto Rodeo (kuva 2)

**TURUN
YLIOPISTO**

Opetus- ja
kulttuuriministeriö

